

UNIVERSITETET I BERGEN

Det medisinske fakultet

Universitetet i Bergen

Referanse

2023/4805-JOHV

Dato

16.05.2023

Høring - Revidert versjon av forskningsetiske retningslinjer for naturvitenskap og teknologi

Det medisinske fakultet har fått anledning til å lese gjennom høringsinnspill fra Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet før innsending. MED ønsker med dette å støtte innspillene som er sendt fra MatNat.

Vennlig hilsen

Marit Bakke
prodekan

Jorunn Hvalby
sekretær for RU MED

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

Det medisinske fakultet
Telefon 55582086
post.med@uib.no

Postadresse
Postboks 7804
5020 Bergen

Besøksadresse
Haukelandsveien 28
Bergen

Saksbehandler
Jorunn Hvalby
55588957

Universitetsdirektørens kontor

Referanse

2023/4805-KANO

Dato

15.05.2023

Høringsinnspill fra MN-fakultetet - reviderte forskningsetiske retningslinjer for naturvitenskap og teknologi

Vi viser til brev av 14. april 2023 hvor det inviteres til å gi innspill til NENT sine reviderte retningslinjer for naturvitenskap og teknologi. Innspillet under har vært distribuert til instituttene med mulighet for å gi tilbakemelding.

Generelt ser vi det som positivt at de forskningsetiske retningslinjene for naturvitenskap og teknologi fra 2016 nå revideres. Verden er i en rask utvikling og det er viktig at de etiske retningslinjene er oppdaterte og relevante for forskningsmiljøene.

Kommentarene henviser til sidetall i høringsdokumentet.

Innledningen

Side 3: Ansvar.

Vi ser det som viktig at rutinene for behandling av uredelighetssaker som hver institusjon har ansvar for å utarbeide, fastsettes med tydelig utgangspunkt i nasjonale lovverk og retningslinjer, og med mest mulig felles praksis på tvers i sektoren.

Retningslinjer:

Side 7: Forskningens rolle i samfunnet

Retningslinjene som berører forskningens forpliktelser overfor samfunnet, handler om **det selvstendige ansvaret forskere og forskningsinstitusjoner har for å sikre bærekraftig utvikling**, bidra til den offentlige samtalen, **hindre utilsiktet bruk av forskningen med negative konsekvenser for menneskeheten, dyr og natur** og å følge anerkjente internasjonale konvensjoner innen forskningsetikk.

Vi mener de uthevede delene av setningen over går for langt i forhold til å beskrive den enkelte forskers ansvar, og i noen grad også i forhold til den enkelte institusjonens ansvar.

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

Det matematisk-naturvitenskapelige
fakultet
Telefon 55582062
post.mnfa@uib.no

Postadresse
Postboks 7803
5020 Bergen

Besøksadresse
Allég. 41, Realfagbygget
Bergen

Saksbehandler
Kari Nordvik
55 58 31 99

Den enkelte forsker har innenfor gitte rammer rett til å velge emne og metode for sin forskning, og har videre rett til og ansvar for å dele sine resultater. Å pålegge den enkelte ansatte et selvstendig ansvar for å sikre bærekraftig utvikling og hindre utilsiktet bruk av forskningen mener vi er å gå for langt i forhold til plassering av ansvar.

I forhold til institusjonens ansvar ser vi at ordet «sikre» bærekraftig utvikling går lenger enn det som beskrives som formålet med universiteter og høyskoler i UH-loven: ... *å bidra til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig utvikling (1-1d.).*

Side 7:

1. Forskningen har et selvstendig ansvar for sin egen rolle i samfunnsutviklingen

Overskriften er uklart formulert. Forskningen kan vanskelig ha et selvstendig ansvar for sin rolle i samfunnsutviklingen.

Setning 4: *Der vitenskapelig og teknologisk utvikling kan misbrukes til å svekke individenes selvbestemmelse, menneskeverd og demokratiske rettigheter, skal forskeren bidra til å unngå slik misbruk av forskningen.*

Igjen mener vi retningslinjene går noe langt i forhold til forskerens selvstendige ansvar. Forskeren har ansvar for å drive forskning av høy vitenskapelig kvalitet, i tråd med forskningsetiske prinsipper, og å bidra til at forskningen formidles åpent. Ny teknologi og innovasjoner kan gjerne springe ut av kunnskap som er bygget opp og formidlet åpent over mange år, og det er vanskelig å forutsi alle anvendelser forskningsresultater kan få i fremtiden. Det er dermed uklart hvordan forskeren skal bidra til å unngå misbruk.

Side 7:

2. Forskningen skal ivareta bærekraftig utvikling

Overskriften er uklart formulert. Det er uklart hvordan forskningen i seg selv skal ivareta en bærekraftig utvikling. Vi foreslår å endre overskriften til at forskningen skal *bidra til* en bærekraftig utvikling eller *bidra til kunnskapsgrunnlaget* for en bærekraftig utvikling.

Setning 1: *Forskere, forskningsinstitusjoner og forskningsfinansiører har et kollektivt ansvar for å bidra til en bærekraftig utvikling og til å bevare biologisk mangfold.*

Vi er enige i bruk av begrepet «bidra til bærekraftig utvikling» i setningen over, men er usikker på hva som er grunnlaget for at ansvaret er utvidet til også å gjelde å bevare biologisk mangfold. Tap av biologisk mangfold er en sentral utfordring i forbindelse med klimaendringene og økt behov for areal til bl.a. energiproduksjon. Det er uklart hvorfor det kollektive ansvaret er særlig knyttet til å bevare biologisk mangfold.

Side 8:

5. Forskeren har ansvar for å utøve redelig, åpen og etterrettelig forskning av god kvalitet, og forskningsinstitusjonen og finansiørene skal tilrettelegge for slik praksis

Dette punktet mener vi er fint formulert, bl.a. med gode beskrivelser av hva som er forskerens rolle og ansvar, samt beskrivelse av forskningens egenart. Avsnittet om åpenhet i forskning er et viktig punkt. Man kunne eventuelt vurdert å forklare begrepet «Forskningen

skal være så åpen som mulig, men så lukket som nødvendig» noe mer, siden dette kan oppleves å stå i kontrast til formuleringen to linjer over: «Forskere og forskningsinstitusjonene skal gjøre forskningsresultater, data og kode tilgjengelig for andre til etterprøving.»

Side 10: Vi foreslår å flytte følgende setning opp i teksten, til over ICMJE sin definisjon av rettmessig forfatterskap. Slik at den kommer like etter setningen «Der flere forfattere bidrar, skal forfatterskapet være rettmessig»:

Alle forfattere i en publikasjon må kunne redegjøre for hvilken del eller hvilke deler ^vav publikasjonen_v de har hatt ansvaret for i forskningsarbeidet, og hvilken del eller hvilke deler andre bidragsytere har hatt ansvaret for.

Side 10:

7. Forskeren skal i sin forskningsvirksomhet følge nasjonale og internasjonale reguleringer fastsatt for å ivareta etiske og sikkerhetsmessige hensyn

Setning 3: Foreslår å legge til tekst i fet skrift i setningen: *Dersom det er tilfelle, må forskeren, ^v sammen med ansvarlig forskningsinstitusjon _v, vurdere om det er etisk forsvarlig å gjennomføre forskningen der.*

Setning 5: Forskeren skal informere finansierende institusjoner om eventuelt avvikende etiske eller sikkerhetsmessige standarder i de landene der forskningen utføres.

Vi mener den enkelte forskningsinstitusjon eller forskningsfinansierende institusjon må ha et selvstendig ansvar for å ha oversikt over land med «*avvikende etiske eller sikkerhetsmessige standarder*»

Side 12:

10. Forskningsinstitusjonen og den enkelte forskeren skal sikre åpenhet om mulige interessekonflikter

I punkt b) foreslår vi å legge til personlige relasjoner i listen

Side 13:

12. Forskeren skal respektere kravet om fritt og informert samtykke

Setning 1: *Når forskningen involverer mennesker som forskningsobjekt, skal forskeren som hovedregel innhente samtykke.* Her kan man vurdere å legge inn en referanse til relevant lovverk.

Side 14:

Beskyttelse av dyr i forskning

Vi foreslår å ta ut setningen «Dyr er sansende vesener med evne til å føle smerte» da den oppleves overflødig og lite relevant. Viktigheten av fokus på dyrevelferd er godt beskrevet uavhengig av setningen over.

Side 15:

14. Forskeren skal vise respekt for dyr, deres egenverdi og velferd

Vi foreslår å legge inn en referanse til 3R konseptet.

Side 16:

Varsling

Vi er usikre på hva som menes med siste setning i innledningen:

Varslingen kan være spesielt vanskelig hvis varsleren må handle mot råd fra overordnede instanser eller personer.

Vi foreslår å bytte ut setningen over med følgende setning:

Varsling vil i de aller fleste tilfeller være krevende for både varslere og den som det varsles om. Det er viktig at institusjonene her har gode rutiner for varsling, at rutinene er kjent i fagmiljøene, og at alle varsler behandles profesjonelt.

Side 16:

19. Forskeren skal ha mulighet og, etter omstendighetene, plikt til å varsle om forhold som er i strid med forskningsetiske prinsipper

I punktlisten står det *a) etterstrebe å håndtere konflikten internt i organisasjonen;*

Vi foreslår å endre formuleringen til: *etterstrebe å håndtere konflikten på lavest mulig nivå*

Side 17 og 18:

21. Forskningsinstitusjonen og forskeren har ansvar for å formidle forskningsfunn

Punkt b): *forskningsinstitusjonen bør ha rutiner for å vurdere forskningens relevans for ulike brukergrupper og samfunnet som helhet;*

Vi foreslår å ta ut dette punktet. Det er uklart hva som menes her og hva som er formålet med rutinen. Forskningsinstitusjonene arbeider med kontinuerlig formidling av forskning til allmennheten, og slik også med å formidle relevans for samfunn og enkeltmennesker.

Side 19:

Utvalgte temaer

De tre temaene som er valgt ut er ulike i nivå og beskrivelse og det framstår uklart hvorfor akkurat disse tre områdene er valgt ut, utover beskrivelsen i innledningen: *temaene fremheves her fordi de oppfattes som mindre avklarte eller det kan være knyttet ekstra risiko, usikkerhet eller press til dem.*

Åpen forskning

Teksten tilfører lite nytt i forhold til det som er beskrevet tidligere i dokumentet. Vi foreslår å legge fokus på utfordringene med internasjonalt forskningssamarbeid i en verden der tillit mellom nasjoner og tillit mellom internasjonale forskningspartnere settes under press.

Oppdragsforskning

Dette temaet kunne gjerne vært endret til å omtale eksterne samarbeid generelt, og ikke begrense seg til oppdragsprosjekter. Oppdragsprosjekter utgjør en liten del av forskings- og innovasjonssamarbeidet sektoren har med næringsliv og offentlig sektor.

Kunstig intelligens (KI)

Dette er et tidsaktuelt og godt tema med stor påvirkning på oss som samfunn, forskningsinstitusjoner og forskere. Vi savner en noe mer utfyllende beskrivelse av temaet.

Vennlig hilsen

Gunn Mangerud
dekan

Kari Nordvik
seniorrådgiver

Silje Haaskjold Sætre

Referanse

2023/4805-ATJ

Dato

22.05.2023

Det psykologiske fakultet – innspel til høyring om forskningsetiske retningslinjer for naturvitskap og teknologi

Det psykologiske fakultet takkar for høvet til å koma med innspel til nye etiske retningslinjer for naturvitskap og teknologi. Trass i at dei fleste fagmiljøa våre tradisjonelt kjenner seg meir heime i kategoriane «medisin og helsefag» og «samfunnsvitskap og humaniora», femner aktiviteten vår også om rotteforskning og kunstig intelligens, båe emne handsama i desse nye retningslinjene.

Retningslinjene tykkjest vera både gjennomarbeidde og forståelege, og å omfatta det mest vesentlege. Tre tidsaktuelle emne er handsama i kvart sitt avsnitt mot slutten av dokumentet: open forskning, oppdragsforskning og kunstig intelligens. Emna er truleg handsama særskilt fordi dei er så aktuelle, og fordi det er lett å koma i etisk utfordrande situasjonar. Og dei heng saman.

I avsnittet om open forskning, blir somme utfordringar løfta fram, men dei oppsummerande setningane gjer det uklart korleis ein i praksis skal stilla seg til det:

«Selv om åpenhet er hovedregelen, finnes det legitime grunner til å begrense åpenhet, knyttet til personvern, sikkerhet og kommersialisering. Slike unntak fra den forskningsetiske hovedregelen om åpenhet må være forskningsetisk forsvarlige og tydelig begrunnet.»

I avsnittet om oppdragsforskning, blir det lagt vekt på at samarbeidet må vera kontraktsfesta, og elles ta omsyn til dei etiske retningslinjene. Men det blir ikkje gjeve retning for kva kontraktane bør innehalda: Kan forskaren skriva frå seg rettane til resultatata av forskinga? I så fall inneber kontrakten ei privatisering av resultat som burde kome samfunnet til gode.

Forskning på kunstig intelligens er, trass i ChatGpt, framleis i støypeskeia, og konsekvensane for både samfunnet og forskingsdelakarane, i realiteten oss alle, er uoversiktlege. Me støttar at ein i slik forskning må ha eit ekstra fokus på etiske problemstillingar.

Venleg helsing

Karsten Specht
Prodekan

Anne Kristin Aanstad
Seksjonsleiar

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte